

Bérczi László, Kállai Krisztina

A KLÍMAVÁLTOZÁS KÖVETKEZTÉBEN MEGJELENŐ TERMÉSZETI KATASZTRÓFÁK KEZELÉSE A SENDAI KERETEGYZMÉNY ÁLTAL MEGFOGALMAZOTT IRÁNYELVEK ALAPJÁN

Absztrakt

Vitathatatlan tény, hogy a klímaváltozás hatása egyre intenzívebben és gyakrabban megjelenő változásokat eredményez az ökoszisztéma minden egyes területén. A jelenleg végbemenő környezeti változások váratlan természeti katasztrófák sorozatához vezet, mely jelentősen hozzájárul az emberkereskedők által kizsákmányolt kiskorúak és a környezeti migráció következtében hazájukat elhagyó lakosok számának megnövekedéséhez a katasztrófák által sújtott területen. A mindent megsemmisítő természeti katasztrófáknak köszönhetően megszűnik az oktatási és szociális rendszer, melynek hiányában az emberkereskedők erőszakkal hurcolnak el kiskorúakat a hazájukból, többségében szexuális kizsákmányolás céljából. Továbbá az egyre gyakrabban megtapasztalható természeti katasztrófák jelentős változásokat eredményeznek az alapvető ellátási szektorok területén, beleértve a mezőgazdasági iparágat, mely intenzíven befolyásolja a környezeti migrációt. A jelenségnek köszönhetően több millió ember, köztük nagy számban kiskorú hagyhatja el a hazáját, akik könnyen válhatnak az emberkereskedők áldozataivá. A 2015-ben jóváhagyott Sendai Keretegyezmény megoldási lehetőséget kínálhatna ezen globális jellegű kihívásokra, mely több millió kiskorút érint. A Keretegyezmény által megfogalmazott prioritások egyértelműen kijelölik a sérülékenység és kockázat csökkentéséhez szükséges irányelveket és feladatokat a természeti katasztrófák következtében árván maradt kiskorúakat és a környezeti migránsokat illetően.

Kulsszavak: klímaváltozás, emberkereskedelem, környezeti migráció, katasztrófakockázat

FEATURES OF MANAGEMENT OF NATURAL DISASTERS AS A RESULT OF CLIMATE CHANGE BASED ON THE GUIDELINES OF THE SENDAI FRAMEWORK

Abstract

It is an indisputable fact that the effects of climate change are leading to more and more intense changes in every area of the ecosystem. The current environmental changes are leading to a series of unexpected natural disasters, which contribute significantly to the increase of the number of minors exploited by human traffickers in the area affected by the disasters. Due to the devastating natural disasters, education and social system will cease to exist, in the absence of which human traffickers will forcibly remove minors from their homeland, mostly for the purpose of sexual exploitation. Natural disasters resulting from climate change will result in significant changes in key supply sectors, including the agricultural industry, which will have an intense impact on environmental migration. Thanks to this phenomenon, millions of people, including a large number of minors, could leave their homeland, who could easily fall victim to traffickers. The Sendai Framework Convention, approved in 2015, could offer a solution to these global challenges, which affect millions of minors. The priorities set out in the Framework Convention clearly designate the guidelines and tasks needed to reduce vulnerability and risk about minors or environmental migrants orphaned by natural disasters.

Keywords: climate change, human trafficking, environmental migration, disaster risk

1. BEVEZETÉS

Napjainkban az egyik legfontosabb világméretű kihívásként definiálható katasztrófa-megelőzés és kárcsökkentés megoldására kínál lehetőséget az ENSZ Közgyűlése által 2015-ben ratifikált Sendai- Keretegyezmény, a Katasztrófa Kockázat Csökkentésére 2015– 2030- Keretegyezmén. Az Egyezmény elengedhetetlen célokat fogalmazott meg a következő 15 évre. A természeti katasztrófák kapcsán megjelenő célok között prioritást élvez a katasztrófák által

okozott halálozás és jelentős mértékű károk a gazdaság és a kritikus infrastruktúra terén. A dokumentum egyik legfontosabb feladatául jelenik meg a leginkább érintett térségek megfelelően adaptálható katasztrófa megelőzési stratégiájának kidolgozása, melynek fontos eleme a nemzetközi együttműködés kiépítése más, hasonlóképpen érintett országokkal. A nemzetközi együttműködés eredményeként teljes körű hozzáféréssel biztosítva, korai veszélyre figyelmeztető rendszereket építhetnek ki.

Továbbá a Sendai Keretegyezmény alapvető prioritásait is megfogalmaz a résztvevő államok részére, melyek közül nagy jelentőséggel bír a kockázatoknak való kitettség és sérülékenység fokának megértése, illetve a lakosságot és a javakat fenyegető veszélyek ismerete. Ezen célok az érintett állami hatóságok megerősítésén keresztül, a katasztrófa kockázat megelőzésével és kezelésével valósíthatók meg, melynek jelentős eszköze a rugalmas ellenállóképesség elsajátítása.

A Keretegyezmény gyakorlatban való alkalmazása során összegyűlt tapasztalatok rendkívül jól adaptálhatóak az emberkereskedelem és környezeti migráció során keletkező kihívás kezelése kapcsán is, mely jelenségek intenzíven jelennek meg a természeti katasztrófák által sújtott térségekben.

2. A PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

2.1. Tűzveszély – korai figyelmeztető rendszerek

A klíma megváltozásának hatását egyértelműen érzékeljük mind globális, mind regionális szinten. Az IPCC (2018) szerint nincs konszenzus azt illetően, hogy mennyire és milyen gyorsan emelkedik a hőmérséklet és ennek pontosan milyen hatásai lesznek. A klímaváltozás jelentős részeként értelmezhető erdőtűzekkel járó kockázatok folyamatos kihívás elé állítják mind a regionális, mind a nemzetközi katasztrófavédelmet. A globális érvényű klímaválság következtében jelentősen megnőtt az erdőtűzök száma egész Európa területén, melynek egyik oka az egyre gyakrabban megjelenő száraz, aszályos időszakok, ennek eredményeként a biomassza könnyebben lángra lobban (Bérczi-Bodnár, 2018, pp. 102-110).

Az egyik fő problémaként definiálható a korai veszélyre figyelmeztető rendszerek hiányosságai, melynek azzal magyarázható, hogy a klíma rendkívül összetett, nehezen értelmezhető jelenség, ennek példajaként említhető a felhők és a felmelegedés közti összefüggés bizonytalansága vagy a többlethő ökoszisztémára gyakorolt hatásának kérdése. A bizonytalanságok ellenére elegendő ismeretekkel és adatokkal rendelkezünk ahhoz, hogy megállapíthassuk a klímaváltozás megállításának egyetlen eszköze a karbonsemlegesség. A Föld a káros emberi tevékenységek következtében folyamatosan melegszik, mely súlyos következményeket eredményez, többek között váratlan és kiszámíthatatlan természeti katasztrófákat. Az iparosodást megelőző korhoz képest máris legalább 1 Celsius-fokos felmelegedés történt, mely megállításának hiányában az évszázad közepére valószínűleg 1,5 és 3, a végére pedig 4 és 8 Celsius fok közti felmelegedés várható. Ez a drasztikus hőmérséklet-növekedés különböző változásokat fog előidézni a klíma terén, gyakoribb szárazságot, aszályt, földrengést, árvízt, hurrikánt okozva. A hurrikánok keletkezését illetően, nem egyértelmű az óceánok felmelegedése és a viharok között fennálló kapcsolat, viszont kétségtelen tény, hogy a klímaváltozásnak köszönhetően a heves viharok száma és intenzitása megnövekszik (Missirian and Schlenker, 2017, pp.1610-14).

2.2. Klímaválság és biztonság

Az egyre intenzívebben megjelenő klímaválság és a többségében árván maradt kiskorúakat érintő emberkereskedelem jelensége között egyértelmű összefüggés tapasztalható, mivel a klíma rendkívüli mértékű megváltozása váratlanul bekövetkező természeti katasztrófákat idéz elő (UNODC, 2000). Ezen jelenség egy olyan káosz jellegű helyzetet teremt, amelyben megszűnik az általános, minden napi életet biztosító, biztonsági érzetet fenntartó infrastruktúra. Ennek következtében a természeti katasztrófák által sújtott térségek lakosai a jobb élet reményében önként dönthetnek úgy, hogy emberkereskedők segítségével elhagyják országukat, azaz a környezeti migráció részévé válnak. Ennek az esemény-sorozatnak lehettünk tanúi 2015-től kezdődően, amikor is egy intenzív migrációs hullám indult meg, elsősorban a Földközi-tenger térségeiből, melynek kialakulásban a háborús okok mellett, jelentős környezeti tényezők is szerepet játszottak. A klímaváltozás az egyik legnagyobb számban elvándorló migránsok hazájában, Szíriában olyan mértékű szárazságot eredményezett, mely egy belső migrációt

indított el, azaz a mezőgazdaságból élők a városi térségekbe vándoroltak. Ugyan egyértelmű összefüggést nem állapíthatunk meg, de mégis vitathatatlan, hogy a klímaválság olyan “veszélyhelyzeti szorzó” tényező, mely jelentősen hozzájárul a háborús és más, a térségben jelentkező biztonságpolitikai konfliktushoz (Colin et al., 2015). A természeti katasztrófák során megjelenő környezeti migránsok mellett, az emberkereskedők által kizsákmányolt további áldozatok az árván maradt kiskorúak, akiket a határőrizet és a regisztrációt biztosító iskolai infrastruktúra hiányában erőszakkal hurcolnak el a szülő hazájukból. Az emberkereskedők mindkét említett esetben a kizsákmányolás eszközét alkalmazzák, mely a kiskorúakat és a nőket illetően többnyire szexuális jellegű kényszermunkát jelent (UN, 2017).

A humanitárius segélyszervezetek és más katasztrófavédelmi szervek által rendszeresen megtapasztalt esetek alapján határozottan kijelenthetjük, hogy a természeti katasztrófák által sújtott térségekben az életet veszélyeztető helyzetek azonnali elhárítása és az újraépítési szakasz prioritása következtében az emberkereskedelem kiskorú áldozatainak védelme és rehabilitációja jelentős hiányosságokat mutat. Ezen hiányosságokat jelentősen pótolhatná a Sendai keretrendszer által megfogalmazott irányelvek megfelelő módon való alkalmazása (UNODC, 2020).

3. SENDAI KERETEGYZMÉNY

A 2005-ben létrehozott és elfogadott Hyogoi Cselekvési Tervet követően, mely 2015-ben vesztette érvényét, életbe lépett a Sendai keretrendszer. Az ENSZ Japánban megtartott 2015. évi katasztrófakockázat- csökkentési célú ülésén elfogadta a 2015-2030 közötti időszakra szóló „Sendai Keret a Katasztrófakockázat Csökkentésére” című, okiratát.

3.1. A Keretegyezmény által megfogalmazott célok globális érvényű feladatokat jelölnek ki

Ezek a következők:

1. A 2020-2030-as időszakra megvalósítva, szignifikánsan csökkenteni a katasztrófák halálos áldozatainak számát, a 2005-től- 2015ig tartó évek alatt regisztrált adatok, 100.000 főre vetített arányához viszonyítva.
2. Továbbá a GDP arányaihoz igazítva, 2030-ig redukálni a katasztrófák következtében kialakuló gazdasági károkat.
3. 2030-ig jelentősen csökkenteni kell a természeti katasztrófák által generált károkat, melyek érintik mind a kritikus infrastruktúrát, mind a létfontosságú szolgáltatási szektor ágazatait. Ezen szektorok közül nagy jelentőséggel bír az egészségügyi és oktatási infrastruktúra reziliencia alapú védelmének fejlesztése.
4. A 2020-ig megjelölt céldátum feladata, hogy minél több ország rendelkezzen kellőképpen adaptálható országos vagy regionális katasztrófa elhárítási stratégiával.
5. Annak érdekében, hogy a fejlődő országok is képesek legyenek a Keretegyezmény által megfogalmazott feladatok teljesítésére, és azok a már meglévő rendszerbe való beépítésére, elengedhetetlen a működőképes és fenntartható támogatás eszközével kialakított nemzetközi együttműködés a 2030-as időszakra vonatkozóan.
6. 2030-ig az emberek hozzáférési lehetőségének biztosítása a különböző veszélyeket jelző rendszerekhez és a kockázati adatokhoz (UNDR, 2015).

3.2. A Sendai megállapodás hangsúlyai

5. A katasztrófa kockázatok kezelését integrálni kell a fenntartható fejlődési stratégiákba.
6. Az új kockázatok megelőzése.
7. A katasztrófa kockázatok csökkentése céljából összehangolt együttműködés kiépítése a fenntartható fejlődés elve alapján, a katasztrófavédelem és a klímaváltozás területén.
8. Nagyobb figyelmet kell fordítani a klímaváltozás megértésére.
9. Nagyobb figyelmet kell fordítani az időjárási előrejelzések fejlesztésére.
10. Előnyben részesíteni a katasztrófa kockázat kezelését szemben a katasztrófa kezelésével.
11. A tudomány és technológia fokozott bevonása a szakpolitikák kialakításába.

12. A helyreállítási, újjáépítési időszakra nagyobb hangsúlyt fektetni.

A Keretegyezmény iránymutatás a nemzetközi katasztrófaelhárítási rendszereket illetően, mely összegzi a célok eléréséhez szükséges elsődleges feladatokat, fejlesztési lehetőségeket. A dokumentum meghatározó a sikeres nemzetközi katasztrófavédelem kialakítása során, a globális veszélyhelyzet-elhárítás egyfajta alapokmányaként értelmezhető. Az Egyezménybe foglaltak a katasztrófaelhárítás egységes szemléletének kialakítására irányuló dokumentumként értelmezhető, mely iránymutatásai általános érvényűek.

3.3. Cselekvési prioritások

Ezen Keretegyezmény négy cselekvési prioritást is előír:

13. megérteni a katasztrófakockázatot,
14. a katasztrófakockázat kezelése céljából erősíteni a katasztrófavédelmi kormányzást
15. a katasztrófakockázat csökkentéséhez szükséges eszközök támogatása a rugalmas ellenállóképesség kialakításának érdekében,
16. a Build Back Better-koncepció alapján megfogalmazott rehabilitáció és újjáépítés megvalósításának érdekében a megfelelő válaszlépések eszközével erősíteni a preventív jellegű felkészültséget (UN, 2015).

4. KÖVETKEZTETÉS

A Sendai Keretegyezmény által létrehozott prioritások és feladatok minél szélesebb körű és gyakoribb alkalmazása és beillesztése, a már létező irányelvekbe- főleg a fejlődő országok térségeiben- jelentősen csökkenthetnék az emberkereskedelem áldozatainak számát, mind a preventív, mind a rehabilitációs célú eszközök részeként. A prioritások között meghatározott “kockázat definiálásának” keretében globális és regionális szinten, fontossági sorrendet felállítva, fel kell hívni a figyelmet a gyermekek sérülékenységére. Az érintett térségekben a katasztrófakockázat részeként, az emberkereskedelem és környezeti migráció mértékének és sajátosságainak meghatározására és azok kezelésére irányuló megoldások egyik leghasznosabb

eszköze lehet, a kiskorúak kor, nem és rokkantsági alapú regisztrációs rendszerének létrehozása, kiegészítve a kialakult károk és halál esetek számának regisztrálásával.

A kockázatok csökkentésének eszközeként megjelölt rugalmas ellenálló képesség kialakítása a stabil iskolai és egészségügyi rendszer kiépítésével könnyen elérhető, mely a katasztrófa időszaka alatt és azt követően is képes ezt a funkciót ellátni. A Sendai dokumentum által meghatározott rugalmas ellenálló képesség eszköze fontos szerepet játszik a katasztrófák preventív kezelésében, mivel felkészítheti és egyben tudatosíthatja a gyermekekben a katasztrófák és az emberkereskedelem sajátosságait és következményeit. Ennek eredményeképpen az érintett gyermekek és hozzátartozóik könnyebben tudják kezelni a jövőben bekövetkező katasztrófák káros következményeit, illetve segít felismerni és elkerülni az emberkereskedők által használt kizsákmányolást. A nemzetközi és regionális szintű kockázati tapasztalatok megosztás-alapú rendszerének kiépítése és azok megerősítése a sikeres rehabilitáció és újraépítés nélkülözhetetlen részei.

Véleményem szerint, ezen összetett probléma megoldásához nem elégséges az aktuális nemzetközi keretek alapján meghatározott, elsődleges feladatként megjelölt klímaváltozás megfékezése, sem a környezeti migráció helyszínen való megoldása. A természeti katasztrófák következtében felélénkülő emberkereskedelem és a környezeti migráció áldozatai számára elengedhetetlen a rugalmas ellenálló képesség elve alapján kialakított szociális-oktatási infrastruktúra. Ennek értelmében a Sendai Keretegyezmény által megfogalmazott prioritások és elvek alkalmazása megfontolandó lehetne az érintett sérülékeny csoportok körében, mely több millió, kiszolgáltatott helyzetbe kerülő gyermek életét menthetné meg.

FELHASZNÁLT IRODALOM

BÉRCZI L., BODNÁR L. (2018) : Beavatkozási biztonság vizsgálata a nagy kiterjedésű erdőtüzek kapcsán . Műszaki Katonai Közlöny. XXVIII. évfolyam, 2018. 4. szám, pp. 102-110. https://dev2.uni-nke.hu/document/mkk-uni-nke-hu/PDF_2018_4sz.pdf (Letöltve: 04.29.2021.)

Colin, P., Mohtadi, S., Cane, M., Seager, R. (2015): Climate change in the Fertile Crescent and implications of the recent Syrian drought. PNAS.

<https://www.pnas.org/content/112/11/3241/tab-article-info> (Letöltve: 04.29.2021.)

Graff, J., Neidell, M. (2014): Temperature and the allocation of time: Implications for climate change. J. Labor Econ. 32, pp. 1–26. <https://www.nber.org/papers/w15717> (Letöltve: 04.29.2021.)

IPPC (2018): SPECIAL REPORT: GLOBAL WARMING OF 1.5 °C.

https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_Chapter1_Low_Res.pdf

(Letöltve: 04.29.2021.)

Missiran, A., Schlenker W. (2017): Asylum applications respond to temperature fluctuations. *Science*. Vol. 358, Issue 6370, pp. 1610-1614.

<https://science.sciencemag.org/content/358/6370/1610> (Letöltve:04.29.2021)

UN (2015): Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030. Sendai, Japan.

<https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

(Letöltve:04.29.2021)

UN (2017): Glossary on Sexual Exploitation and Abuse. Thematic Glossary of current terminology related to Sexual Exploitation and Abuse (SEA) in the context of the United Nations. Second Edition. *UN*, pp. 4-7.

UNDR (2015): Chart of the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030.

https://www.preventionweb.net/files/44983_sendaiframeworkchart.pdf (Letöltve: 04.29.2021)

UNODC (2000): UNODC (2000): United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto. Palermo, Italy. (Letöltve: 04.29.2021)

<http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC>

<Convention/TOCebook-e.pdf>

Dr. Bérczi László PhD, tű. dandártábornok, főtanácsadó, tűzoltósági főtanácsos / László Bérczi PhD., FF Brigadier General

Belügyminisztérium / Ministry of the Interior, Hungary

Email: laszlo.berczi@katved.gov.hu

Orcid: 0000-0001-7719-7671

Dr. Kállai Krisztina PhD hallgató/ Krisztina Kállai PhD., PhD student

Óbudai Egyetem, Biztonságtudományi Doktori Iskola/ Óbudai University Doctoral School on Safety and Security Sciences

E-mail: kriszborg@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6558-0507